

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 36/2000 vp

Hallituksen esitys laiksi vuodelta 2001 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 26 päivänä syyskuuta 2000 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi vuodelta 2001 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta (HE 132/2000 vp).

Eduskunta-aloitteet

Tämän asian yhteydessä on käsitelty seuraavat aloitteet:

- lakialoite laiksi vuodelta 2001 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta (LA 104/2000 vp — Maria Kaisa Aula /kesk ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 26 päivänä syyskuuta 2000,
- lakialoite laiksi vuodelta 2001 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta (LA 109/2000 vp — Eero Akaan-Penttilä /kok), joka on lähetetty valiokuntaan 3 päivänä lokakuuta 2000,
- lakialoite laiksi vuodelta 2001 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta (LA 116/2000 vp — Sulo Aitonniemi /alk), joka on lähetetty valiokuntaan 12 päivänä lokakuuta 2000 ja
- lakialoite laiksi vuodelta 2001 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta (LA 147/2000 vp — Virpa Puisto /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 9 päivänä marraskuuta 2000 sekä
- toimenpidealoite eläkeläisten sairausvakuutusmaksusta (TPA 16/2000 vp — Tuija Nurmi

/kok), joka on lähetetty valiokuntaan 21 päivänä maaliskuuta 2000,

— toimenpidealoite eläkeläisten sairausvakuutusmaksun alentamisesta (TPA 29/2000 vp — Esa Lahtela /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 21 päivänä maaliskuuta 2000,

— toimenpidealoite eläkkeensaajien sairausvakuutusmaksun alentamisesta (TPA 52/2000 vp — Margareta Pietikäinen /r), joka on lähetetty valiokuntaan 21 päivänä maaliskuuta 2000 ja

— toimenpidealoite eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistamisesta (TPA 103/2000 vp — Saara Karhu /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 5 päivänä huhtikuuta 2000.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Juha Rossi, sosiaali- ja terveysministeriö
- budjettineuvos Pertti Tuhkanen, valtiovarainministeriö
- taloussuunnittelupäällikkö Hannu Häyry, Kansaneläkelaitos
- kilpailuneuvos Topi Johansson, Kilpailuvirasto
- tutkimuspäällikkö Margareta Heiskanen, Kunnallinen työmarkkinalaitos
- työmarkkina-asiamies Kristian Brotherus, Kirkon sopimusvaltuuskunta
- lakimies Esko Salo, Kunta-alan ammattiliitto KTV
- asiamies Juhapekka Suutarinen, Palvelutyöntantajat

- asiamies Mikko Nyssölä, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto
- työmarkkina-asiamies Pertti Rauhio, Suomen Yrittäjät
- toiminnanjohtaja Pentti Laakkonen ja toiminnanjohtaja Jukka Salminen, Eläkeläisjärjestöjen neuvottelukunta.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki vuodelta 2001 suoritettavista sairausvakuutusmaksuista ja työnantajan kansaneläkemaksusta.

Eläkkeensaajilta eläketulon perusteella perittävää sairausvakuutusmaksua ehdotetaan alennettavaksi 0,30 pennillä, jolloin maksu alenisi 3,20 pennistä 2,90 penniin veroäyriältä. Vakuutetun sairausvakuutusmaksu olisi edelleen 1,50 penniä veroäyriältä.

Työnantajilta perittävät maksut eivät muuttuisi. Yksityisen yritystoiminnan piiriin kuuluvalla työnantajalla ja sellaiselta valtion liikelaitokselta, johon sovelletaan valtion liikelaitoksista annettua lakia, perittäisiin vuonna 2001 kansaneläkemaksua yrityksen poistojen määrästä ja palkkasummasta riippuen 2,00, 4,00 tai 4,90 prosenttia ennakonpidätyksen alaisen palkan määrästä. Yksityisen työnantajan ja edellä mainitun valtion liikelaitoksen sairausvakuutusmaksun suuruus olisi 1,60 prosenttia palkoista. Kunnalta, kuntayhtymältä ja kunnalliselta liikelaitokselta sekä kirkkotyönantajilta perittävä kansaneläkemaksu olisi 3,15 prosenttia ja sairausvakuutusmaksu 1,60 prosenttia palkoista.

Valtiolta ja sen muulta laitokselta kuin liikelaitokselta sekä Ahvenanmaan maakunnalta perittävä kansaneläkemaksu olisi 3,95 prosenttia ja sairausvakuutusmaksu 2,85 prosenttia palkoista.

Työnantajan kansaneläkemaksua ja sairausvakuutusmaksua perittäisiin edelleen myös verovapaan ulkomaantyötulon perusteella.

Esitys liittyy valtion vuoden 2001 talousarvioesitykseen. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2001 alusta.

Lakialoitteet

Lakialoitteessa LA 104/2000 vp ehdotetaan, että eläketulon perusteella perittävää sairausvakuutusmaksua alennetaan 0,80 pennillä äyriältä. Li-

säksi ehdotetaan, että yksityisen työnantajan ja valtion liikelaitoksen alinta kansaneläkemaksua alennetaan 2,0 prosentista 1,2 prosenttiin. Myös kuntatyönantajan kansaneläkemaksua ehdotetaan alennettavaksi nykyisestä 3,15 prosentista 2,85 prosenttiin. Alennukset ehdotetaan tuleviksi voimaan 1.1.2001.

Lakialoitteessa LA 109/2000 vp ehdotetaan, että eläketulon perusteella perittävää sairausvakuutusmaksua alennetaan 0,85 penniä äyriältä vuoden 2001 alusta alkaen.

Lakialoitteessa LA 116/2000 vp ehdotetaan, että eläketulon perusteella perittävä sairausvakuutusmaksu poistetaan vuoden 2001 alusta alkaen.

Lakialoitteessa LA 147/2000 vp ehdotetaan, että eläketulon perusteella perittävää sairausvakuutusmaksua alennetaan 0,70 penniä äyriältä. Lisäksi ehdotetaan, että kunnalta, kuntayhtymältä, kunnalliselta liikelaitokselta sekä kirkolta perittävää työnantajan kansaneläkemaksua alennetaan 0,40 prosenttiyksikköä. Alennukset ehdotetaan tuleviksi voimaan vuoden 2001 alusta alkaen.

Toimenpideoitteet

Toimenpideoitteessa TPA 16/2000 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin korotetun sairausvakuutusmaksun alentamiseksi työikäisten sairausvakuutusmaksun tasolle.

Toimenpideoitteessa TPA 29/2000 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyy toimiin eläkeläisten 1,7 pennin ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistamiseksi siten, että vuotuinen maksun alentaminen olisi 0,85 penniä.

Toimenpideoitteessa TPA 52/2000 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin pienentääk-

seen eläkeläisten verorasitusta ja alentaakseen eläkkeensaajien ylimääräistä sairausvakuutusmaksua.

Toimenpidealoitteessa TPA 103/2000 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivo-

mus, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistamiseksi vuoden 2002 loppuun mennessä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Eläkkeensaajilta on peritty korotettua sairausvakuutusmaksua vuodesta 1993 alkaen. Suurimmillaan eläkkeensaajien maksukorotus on ollut 3 penniä veroäyriä.

Eläkeläisten korotettua sairausvakuutusmaksua on viime vuosina asteittain alennettu siten, että vuonna 2000 korotuksen osuus on ollut 1,7 penniä kunnallisverotuksessa vahvistetulta veroäyriä. Pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, että eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista jatketaan. Valiokunta pitää välttämättömänä, että eläketulon perusteella maksettavan ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista edelleen jatketaan siten, että maksua alennetaan vuonna 2002 0,80 penniä ja vuonna 2003 0,40 penniä, jolloin ylimääräinen maksu kokonaisuudessaan on poistettu.

Korotetun sairausvakuutusmaksun eläkkeensaajien käteen jääviin tuloihin kohdistuvan vaikutuksen lieventämiseksi sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa ylimääräisen maksun alentamista hallituksen esityksessä esitetyn 0,30 pennin sijasta 0,50 pennillä vuoden 2001 alusta alkaen.

Hallituksen esityksen mukaan työnantajalta perittävät maksut eivät muuttuisi. Aiemmin tänä vuonna on alennettu työllisyyden edistämiseksi yksityisen työnantajan alinta kansaneläkemaksua. Tehdyn alennuksen jälkeen julkisen sektorin työnantajien ja yksityisen sektorin työnanta-

jien maksuissa on selvä ero. Esityksen mukaisesti vuonna 2001 kuntatyönantajien kansaneläkemaksu olisi 1,15 prosenttia ja valtion 1,95 prosenttia korkeampi kuin alin yksityisen puolen työnantajan kansaneläkemaksu. Tilanne, jossa julkista työtä rasittavat yksityistä puolta huomattavasti korkeammat työn sivukulut, ei ole tasapuolinen. Valiokunta toteaa tässäkin yhteydessä, että myönteistä vaikutusta työllisyyteen edistettäisiin kohdentamalla alennus myös julkisen sektorin työnantajien kansaneläkemaksuihin.

Valiokunta ehdottaa lakialoitteisiin sisältyvät lakiehdotukset hylättäviksi, koska hallituksen esitys ja valiokunnan ehdotus poikkeavat maksujen suuruuden osalta siitä, mitä valiokunnan käsiteltävinä olevissa lakialoitteissa ehdotetaan. Nyt hyväksyttävällä lakiehdotuksella edetään toimenpidealoitteiden esittämään suuntaan, joten valiokunta ehdottaa toimenpidealoitteet hylättäviksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksytään muutoin muuttamattomana, paitsi 2 § muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus), ja

että lakialoitteet LA 104/2000 vp, LA 109/2000 vp, LA 116/2000 vp ja LA 147/2000 vp hylätään, sekä

että toimenpidealoitteet TPA 16/2000 vp, TPA 29/2000 vp, TPA 52/2000 vp ja TPA 103/2000 vp hylätään.

Valiokunnan muutosehdotus

2 §

Sairausvakuutusmaksun korotus

Jos vakuutettu saa vuoden 2001 aikana eläketuloa, häneltä peritään sen lisäksi, mitä 1 §:ssä säädetään, sairausvakuutusmaksua 1,20 penniä

hänelle vuodelta 2001 toimitettavassa kunnallisverotuksessa vahvistetulta veroäyryltä. Tämä sairausvakuutusmaksun korotus on kuitenkin enintään 1,20 prosenttia veronalaisesta eläketulosta.

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Marjatta Vehkaoja /sd
vpj. Timo Ihamäki /kok
jäs. Merikukka Forsius /vihr
Tuula Haatainen /sd
Inkeri Kerola /kesk
Niilo Keränen /kesk
Valto Koski /sd
Marjaana Koskinen /sd

Pehr Löf /r
Juha Rehula /kesk
Päivi Räsänen /skl
Raija Vahasalo /kok
Jaana Ylä-Mononen /kesk
vjäs. Anne Huotari /vas
Erkki Kanerva /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE

*Perustelut**Eläkeläisten sairausvakuutusmaksu poistettava vaalikauden aikana*

Vastalauseessa ehdotetaan eläkkeensaajien ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista nykyisestä tasosta 0,8 pennillä äyriltä ensi vuonna. Valiokunta esittää maksuun ainoastaan 0,5 pennin alennusta, jolloin eläkeläisiltä peritään vielä 1,2 prosenttia korkeampaa sairausvakuutusmaksua kuin palkansaaajilta. Tähän ei ole perusteita. Eläkeläisten korotettu sairausvakuutusmaksu tulee vihdoin poistaa vaalikauden loppuun mennessä. Esitämme vastalauseessamme lausumaa, jolla eduskunta sitoutuu poistamaan sairausvakuutusmaksun tällä vaalikaudella. Hallituspuolueiden mietintöönkin kirjoitettu neuvottelutulos siitä, että ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistaminen tapahtuisi aikataulutettuna niin, että vuonna 2002 alennus on 0,8 penniä ja vuonna 2003 poistuisi jäljellä oleva 0,4 penniä, ei sitoutumattomuudellaan tyydytä meitä. Ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistamisen kuluvan vaalikauden aikana on mielestämme tapahtuttava etupainotteisesti, jota hallitusryhmät tosin eivät ole hyväksyneet koskemaan kuluvaa vuottakaan. Saavutettu poliittinen yhteisymmärrys olisi voitava vahvistaa myös eduskunnan päätöksiin. Kyse on oikeudenmukaisuudesta ja toistaiseksi taaksemme jääneen laman aikaisten epäoikeudenmukaisuuksien korjaamisesta sekä sitoutumisesta niiden oikaisemiseen.

Työnantajan kansaneläkemaksua on alennettava

Verotusta tulee tarkastella paitsi suhdannepolitiikan myös rakenteiden uudistamisen näkökulmasta. Pienipalkkaisen työn korkea verorasitus on työllistämisen ja työllistymisen este. Suomen talouskehityksen yksi uhkatekijä on pitkäaikais-työttömyys, ikääntyneiden ja vähemmän koulu-

tettujen työttömyyden jääminen korkealle tasolle.

Veroratkaisuilla tulee luoda tilaa tasapainoiselle kasvulle ja työllisyyden paranemiselle. Tämä onnistuu parhaiten kohdentamalla nyt tehtävät veroratkaisut täsmällisesti pienipalkkaisen työn verorasituksen keventämiseen. Tehokasta on käyttää sekä tuloveron keventämistä että työnantajamaksujen alentamista.

Työnantajan kansaneläkemaksu on eräs tärkeimmistä työvaltaisista yrityksiä Suomessa rasittavista välillisistä kustannuksista. Tarmo Pukkilan johtama sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä on todennut (STM:n työryhmämuistioita 1999:11), että tarkoituksenmukaisin tapa keventää työnantajamaksuja tällä hetkellä on työnantajan kansaneläkemaksun alentaminen nykyisen porrastuksen puitteissa.

Kansaneläkemaksun alennuksen kohdistaminen alimpaan poistoporrastusluokkaan merkitsee sitä, että alennus painottuu erityisesti työvoimavaltaiseen palvelutuotantoon ja pienituloisimpaan työvoimaan.

Vastalauseessa ehdotetaankin lakialoitteen LA 104/2000 vp mukaisesti työnantajan kansaneläkemaksun alimman poistoporrastusluokan alentamista nykyisestä 2,0 prosentista 1,2 prosenttiin. Vasta tällöin em. Pukkilan työryhmän esitys maksun puolittamisesta olisi toteutettu.

Tämän kustannusvaikutuksia maksukertymään kompensoitaisiin osin korottamalla kahta ylintä maksuluokkaa 0,5 prosenttiyksiköllä. Koska työnantajien työttömyysvakuutusmaksu alenee myös ensi vuonna, eivät työnantajamaksut kokonaisuutena olennaisesti nouse millään työnantajaryhmällä.

Samoin ehdotetaan, että kuntatyönantajan ja seurakuntien kansaneläkemaksua alennetaan nykyisestä 3,15 prosentista 2,8 prosenttiin jo ensi vuonna. Tällä sekä työttömyysvakuutusmaksun alenemisesta johtuvalla verotulojen kasvulla kunnille voitaisiin kompensoida kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen korottamisesta ai-

heutuneita verotulojen menetyksiä. Hallitus ei ole tehnyt vastoin hallitusohjelman lupausta mitään veromenetyksen kompensoimiseksi kunnille.

Ehdotus

Edellä olevan perustella ehdotamme

että valiokunnan mietintöön sisältyvän lakiehdotuksen 2 ja 4 § hyväksytään muutettuina (Vastalauseen muutosehdotus) ja

että lisäksi hyväksytään yksi vastalauseen mukainen lausuma (Vastalauseen lausumaehdotus).

Vastalauseen muutosehdotus

2 §

Sairausvakuutusmaksun korotus

Jos vakuutettu saa vuoden 2001 aikana eläkettä, häneltä peritään sen *estämättä, mitä sairausvakuutuslaissa (364/1963) säädetään*, sairausvakuutusmaksua 0,9 penniä hänelle vuodelta 2001 toimitettavassa kunnallisverotuksessa vahvistetulta veroäyryltä. Tämä sairausvakuutusmaksun korotus on kuitenkin enintään 0,9 prosenttia veronalaisesta eläketulosta.

4 §

Työnantajan kansaneläkemaksu

Sen *estämättä, mitä kansaneläkeläisissä (347/1956) säädetään* työnantajan kansaneläkemaksun määrästä ja perusteesta, työntekijän vuoden 2001 aikana suoritetun ennakonpidätyksen alaisen palkan ja tuloverolain 77 §:ssä tarkoitusta ulkomaantyötulosta rahana maksetun

osan yhteismäärästä peritään työnantajan kansaneläkemaksua. Ulkomaantyötulon rahana maksettavaan osaan ei kuitenkaan lueta työnantajan maksamia työstä johtuvien kustannusten korvauksia siltä osin kuin ne ovat tuloverolain tai sen nojalla annettujen säännösten mukaan verovapaita. Maksun suuruus on:

1) yksityiseltä työnantajalta ja valtion liikelaitoksista annetussa laissa tarkoitettua valtion liikelaitokselta:

a) 1,20 prosenttia;

b) 4,50 prosenttia, jos liiketoimintaa harjoittavan työnantajan, joka on velvollinen suorittamaan valtiolle tuloveroa, tai tuloverolain 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua liiketoimintaa harjoittavan elinkeinoyhtymän vuodelta 1999 toimitettua verotusta varten antamassa veroilmoituksessa ilmoitettujen kuluvan käyttöomaisuuden hankintamenoista tekemien säännönmukaisten poistojen määrä on yli 300 000 markkaa ja samalla vähintään 10 ja enintään 30 prosenttia samana verovuonna maksetuista palkoista; tai

c) 5,40 prosenttia, jos mainittujen poistojen määrä on yli 300 000 markkaa ja samalla yli 30 prosenttia sanottuna aikana maksetuista palkoista;

2) kunnalta, kuntayhtymältä sekä kunnalliselta liikelaitokselta, evankelis-luterilaiselta kirkolta, sen seurakunnalta ja seurakuntayhtymältä sekä ortodoksiselta kirkkokunnalta ja sen seurakunnalta 2,8 prosenttia;

3) valtiolta ja sen muulta laitokselta kuin valtion liikelaitoksista annetussa laissa tarkoitettua liikelaitokselta sekä Ahvenanmaan maakunnalta 3,95 prosenttia.

Jos työnantajan tilikausi ei ole päättynyt vuonna 1999, yksityisen työnantajan kansaneläkemaksun suuruutta määrättäessä käytetään vuoden 1998 verotusta varten annettuja tietoja sekä vastaavana aikana maksettuja palkkoja.

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että eläkeläisten korotettu sairausvakuutusmaksu poistetaan vaalikauden loppuun mennessä.

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 2000

Juha Rehula /kesk
Jaana Ylä-Mononen /kesk
Niilo Keränen /kesk

Inkeri Kerola /kesk
Päivi Räsänen /skl